МИСТЕЦЬКА СКЛАДОВА НАВЧАЛЬНИХ ПРЕДМЕТІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Ван Янься

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди,
м. Харків, Україна

У статті розкривається мистецька складова і можливості залучення мистецтва до вивчення навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти. Схарактеризовано значення мистецтва для різнобічного розвитку особистості та її успішного навчання. Висвітлено мистецьку складову навчальних предметів різних освітніх галузей (мовно-літературна, математична, технологічна, природнича, громадянська та історична).

Ключові слова: *мистецтво, навчальний предмет, учень, мистецька складова, заклад загальної середньої освіти.*

Abstract. The article depicts the artistic component and opportunities to involve art in the process of learning subjects at general secondary educational institutions. The importance of art for person's versatile development and his successful learning is characterized. The artistic component of subjects of various educational fields (language and literary, mathematical, technological, natural, civic and historical) is highlighted.

Keywords: *art, subject, learner, artistic component, general secondary educational institution.*

Сучасна система освіти в багатьох країнах світу спрямована на формування цілісних і системних знань учнів, їхньої єдиної картини світу. Це забезпечує компетентнісно-орієнтовану основу процесу навчання, формування загальнолюдський цінностей і культури учнів, посилює полікультурну спрямованість процесу навчання.

Різнобічний розвиток особистості передбачає формування інтелектуальної (академічні навчальні предмети), емоційно-почуттєвої (навчальні предмети мистецької галузі) та вольової (практично-спрямовані навчальні предмети) сфер особистості. Утім, кожний урок з будь-якої навчальної дисципліни так само повинен мати спрямованість як на інтелект дитини, так і на її емоції та волю [3].

Особливе значення в цьому контексті має мистецька складова процесу навчання, оскільки елементи мистецтва не лише дозволяють розвивати творчі здібності й естетичну культуру особистості, але й пожвавлюють процес навчання, надають можливість зняти надмірне інтелектуальне навантаження, посилюють зацікавленість учнів у вивченні теми уроку тощо. Синтез художнього і наукового підходів до розгляду навчального матеріалу викликає в учнів значні душевні переживання. Мистецтво є витоком

інформації для дитини та сприяє її активному пізнанню навколишньої дійсності [1].

З огляду на це важливо дослідити мистецьку складову і можливості використання елементів мистецтва у вивченні різних навчальних предметів.

Так, вивчення навчальних предметів мовно-літературної освітньої галузі спрямовується, зокрема, на розвиток духовного світу учнів через естетичне сприйняття творів художньої літератури, розвиток уяви і творчого мислення дітей. Це здійснюється за допомогою вивчення творів літератури й мистецтва, ігор, театралізації, залучення художніх елементів (малювання, розфарбовування, співи, декламація) у процес навчання.

Ефективність навчання мовленнєвої діяльності вбачається в її інтеграції з такими видами діяльності, як спілкування, гра, музична, зображувальна, фізична діяльність тощо. Так, під час уроків навчальних предметів мовно-літературної освітньої галузі (особливо іноземних мов) доречно використовувати диктанти-картинки (малювання під час розповіді вчителя), малювання казки (прослуханої або прочитаної), літер (олівцями, крейдою, фарбами), постановку вистав, казок, розігрування діалогів — життєвих ситуацій тощо. Важливою також є інтеграція мови з музикою, оскільки пісні і музика — це невід'ємні компоненти будь-якого уроку.

Використання мистецтва на уроках математичної освітньої галузі є запорукою гармонійного і правильного розвитку пам'яті учнів. Цьому сприяє застосування ритмічно-музичних вправ, зокрема при вивченні цифр, таблиці множення (прохлопування або притоптування ритму при рахунках, ритмічні рухи під музику), малювання, зображення геометричних фігур або різних ліній. Також діти вчаться креслити, створювати нескладні композиції на основі заданої композиції (відображення форми, дублювання тощо), гармонійно розміщувати зображення відносно площини аркуша, знаходити приклади характерних ліній, форм і закономірностей формоутворення у предметному оточенні тощо.

Мистецька складова уроків праці передбачає формування вміння учнів утілювати образи в малюнках, виготовляти листівки й вироби відповідно до задуму, творити відомими дитині художніми засобами і способами, художньо й естетично оформлювати приміщення за допомогою дорослих, експериментувати з відомими учню художніми техніками, ритмами, звуками, кольорами, рухами, лініями, формами, матеріалами тощо для створення різних художніх образів, спостерігати за довкіллям і фіксувати за допомогою вчителя цікаві явища як ідеї

для творчості, передавати поняття «легкість — важкість» через колір, виконувати малюнок виробу, художньо оформлювати виріб відповідно до власного задуму, обирати різні кольори матеріалів та поєднувати їх відповідно до власного задуму, поєднувати кольори при роботі з вітражним і шовковим папером, наносити на тканину малюнок за допомогою воскової крейди, презентувати різні створені художні образи іншим людям у зрозумілий учню спосіб, пояснюючи створене, оцінювати власну творчість за поданими орієнтирами, пояснювати, наскільки вдалося втілити свій початковий задум, дотримуватися правил творчої співпраці і культури спілкування, вирізняти твори і види художньо-творчої діяльності, які подобаються дитині особисто, ділитися з оточуючими людьми враженнями від споглядання і сприймання мистецтва і творчої діяльності тощо.

Вивчення предметів громадянської та історичної освітньої галузі включає, зокрема, прослуховування музичних творів народного і національного змісту, висловлювання учнями своїх вражень від прослуховування, знайомство з художніми творами українських митців, народними традиціями і звичаями, вивчення українських пісень, віршів, прагнення зберегти і примножити культурні надбання українського народу.

На уроках з предметів природничої освітньої галузі діти вчаться спостерігати кольори та форми у природному оточенні, обрані об’єкти або природні явища, експериментувати за допомогою органів чуття та найпростіших приладів, виражати враження від спілкування з природою, сезонних змін, життєвих подій у живописних роботах, об’ємних композиціях, виражати кольором і формою риси характеру людей і тварин, зображувати інформацію про довкілля у вигляді малюнка або таблиці, розрізняти музичні звуки та звуки довкілля, спостерігати звуки довкілля, описувати власні враження від них, використовувати природні об’єкти в якості шумових інструментів, самостійно виготовляти шумові інструменти з природних матеріалів (камінців, сухих плодів тощо) [4].

Отже, залучення елементів мистецтва у вивчення всіх навчальних предметів закладів загальної середньої освіти дозволяє значно пожвавити процес навчання. Це є шлях пізнання через естетичне, гармонійне об’єднане художнє, що сприяє розумінню цілісної дійсності [2]. Мистецька складова уроків виступає дієвим засобом пізнання навколишнього світу, виховання моральних, вольових і соціальних якостей школярів, забезпечує міцне та глибоке засвоєння знань дітьми, розвиток їхньої уяви, фантазії, мислення, пам’яті, волі, почуттів та емоцій. Завдяки цьому мистецтво виступає засобом пробудження і подальшого розвитку активності дітей, їхніх творчих здібностей і естетичної культури.

Список використаних джерел

1. Ворожбіт В., Скляренко О. Художня організація шкільного життя як засіб формування творчої особистості молодшого школяра. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи.* 2001. № 16. С. 53–58.
2. Ионова Е. Вальдорфская педагогика: теоретико-методологические аспекты. Харьков : Бизнес Информ, 1997.
3. Іонова О. М. Науково-педагогічні основи навчально-виховного процесу в сучасній школі за ідеями вальдорфської педагогіки : автореф. дис…д-ра пед. наук. Київ : Інститут педагогіки АПН України, 2000.
4. Косенко Д. Ю., Мезенцева О. І. Освітня програма за вальдорфської педагогікою. Перший цикл початкової освіти (1-2 класи). Київ : Наїрі, 2019.